

ЕКОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Здійснено аналіз сутності, форми прояву та складових екологічної інформації в бухгалтерському обліку. За результатами дослідження сформувані основні вимоги до екологічної інформації в бухгалтерському обліку підприємства

Постановка проблеми. Сучасне суспільство є суспільством інформації. Починаючи з ХХ століття інформацію можна вважати глобальним ресурсом розвитку суспільства, базою соціального, наукового і технічного розвитку. Інформація не тільки істотно впливає на прискорений розвиток науки, техніки і різних галузей економіки країни, але і відіграє велику роль у процесах освоєння ресурсів, забезпечення охорони навколишнього природного середовища, становлення системи вимог стійкого розвитку світової економіки, охорони власності, виховання й освіти.

Ефективність життєдіяльності підприємств різних галузей економіки залежить від наявності та вмілого використання економічної інформації, основу якої становить облікова (майже 90 %). Облікова інформація в системі економічної відображає господарські процеси у вигляді натуральних, трудових і вартісних показників. Облікові дані в умовах розвитку інформаційного суспільства набувають стратегічного значення та потребують більш змістовного наповнення та розширеного представлення. Поліпшення економічної ситуації в Україні певною мірою залежить від рівня системного підходу до упорядкування та розширення меж облікових даних.

Бухгалтерський облік є однією з найважливіших функцій управління, що виявляє і систематизує дані про господарську діяльність, забезпечуючи при цьому прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Облікова інформація повинна дозволяти своєчасно визначати зовнішні та внутрішні умови, давати можливість досліджувати, аналізувати та вживати заходів щодо усунення суттєвих відмінностей між потенційними можливостями підприємства та вимог процесів, які проходять у навколишньому природному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У науковій літературі дослідженням теоретичних аспектів сутності інформації присвячені роботи Мороза Б.І., Свиридова В.В., Шанкіна Г.П.. Питання щодо формування інформаційних ресурсів, вивчення їх впливу на зменшення економічних ризиків та забезпечення економічної безпеки досліджували різні науковці, а саме: М.Д. Балічев, О.М. Брадул, М.Л. Данилович-Кропивницька, Є.В. Мних, С. Петренко, О.С. Прохорова, І. Чернявська.

Слід зазначити, що з питань обліку та аналізу автори достатню увагу приділяють питанням розвитку та удосконалення облікових систем на мікро- і макроекономічних рівнях, а також прогресивним методам обробки і аналізу інформації. В цьому напрямку необхідно відзначити праці таких відомих науковців: М.І. Баканов, С.Ф. Голов, І.Д. Фаріон, С.І. Шкарабан, Т.П. Карпова, Б.М. Литвин, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко та інші.

Прихильниками переосмислення ролі обліку у матеріальному виробництві, його переорієнтації на першочергове задоволення інформаційних потреб управління суб'єктами господарювання стали російські вчені В.Ф. Палій та Я.В. Соколов, які, по-новому, визначили місце і роль облікової інформації в системі управління промисловим підприємством. Зазначені питання досліджували також такі вітчизняні і зарубіжні вчені як: Я.Г. Берсуцький, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Воропаєва, А.Г. Загородній, І.В. Замула, І.В. Жиглей, С.В. Івахненко, О.В. Кантаєва, Г.Г. Кірейцева, А.М. Кузьмінський, Ю.А. Кузьмінський, С.А. Кузнецова, Н.М. Маюга, А.В. Нікольський, В.М. Пархоменко, О.М. Петрук, Г.В. Федорова, В.Д. Юрін, І.Й. Яремко та інші. В теоретичному плані проблему обліково-інформаційного

забезпечення управління досліджували багато вітчизняних вчених, зокрема, М.Т. Білуха, А.Д. Бутко, П.С. Безруких, Е.К. Гільде, В.Б. Івашкевич, А.А. Шапошников та, М.М. Шигун.

Дослідження окремих сторін екологічного стану економічних систем висвітлені в працях відомих учених, серед яких В. Вернадський, Л. Грінів, С. Подолінський. Також, суттєвий внесок в дослідження еколого-економічної проблематики було зроблено такими вітчизняними вченими як В. Жук, І. Замула, Л. Ларуш, Л. Максимів, М. Руденко, М. Федоров, В. Шевчук, та інші.

Але, теоретичні та методичні положення, пов'язані з бухгалтерським обліком природоохоронної діяльності, інформаційного наповнення потребують подальшого поглиблення та доповнення. В результаті проведення аналізу наукової та спеціальної літератури із зазначених вище питань зроблено висновок про відсутність бухгалтерського обліку екологічної діяльності на вітчизняних підприємствах з необхідним інформаційним наповненням.

Метою досліджень є виявлення сутності, складових та форми прояву екологічної інформації в бухгалтерському обліку.

Викладення основного матеріалу досліджень.

Інтенсивне дослідження інформації припадає на першу половину ХХ століття, що на нашу думку пов'язано з виникненням і швидким поширенням ідей кіберетики. У цей період з'явилися основоположні роботи Н. Вінера, К. Шенона, У. Ешбі, які досліджували проблеми зв'язку та передачі інформації. Сутність інформації, її методологічний статус досліджувалися в роботах В.М. Глушкова, А.М. Колмогорова, В.С. Українцев. У цей час значно зросла кількість досліджень з філософсько-методологічних проблем інформаційного бачення світу та функцій інформації, а також ставиться питання про наявність інформації в неживій і живій природі. Отже, з середини ХХ століття "інформація" стала загальнонауковим поняттям, але загальноприйнятого визначення інформації так і не існує, воно використовується головним чином на інтуїтивному рівні та залежно від галузі використання.

Отже, саме слово "informatio" складається з префікса "in-" ("в-, на-, при-") і дієслова "form" ("надаю форму, створюю"), пов'язаного з іменником "forma" ("форма"). Загальне поняття інформації подано у філософії, де під нею розуміють відображення реального світу. З точки зору споживачів, інформація – це нові відомості, які прийняті, зрозумілі і оцінені її користувачем як корисні; нові знання, які отримує споживач (суб'єкт) у результаті сприйняття і переробки певних відомостей. Існують різні формулювання даного поняття (табл. 1). Слід зауважити, що практично всі погляди на сутність інформації групуються навколо двох концепцій – функціональної та атрибутивної.

Функціональна концепція розглядає сутність інформації в її нерозривному зв'язку з управлінням, з функціонуванням самокерованих та самоорганізованих систем (технічних, біологічних та соціальних). У свою чергу функціональна концепція інформації представлена двома течіями: кібернетичною та антропоцентричною. Кібернетична течія пов'язана з розвитком науки про управління та зв'язок у живих організмах, машинах і суспільстві – кіберетики. Антропоцентристська течія обмежує сферу існування інформації та інформаційних взаємодій винятково людським суспільством та свідомістю. Тобто, існування інформації поза соціумом, а тим більше у неживій природі заперечується. Прихильниками функціональної концепції з огляду визначень поняття "інформація" є Н. Вінер, К. Шенон, Л. Бріллюен, В.С. Цимбалюк (табл. 1).

Згідно з атрибутивною концепцією, інформація – це об'єктивна внутрішня властивість всіх матеріальних об'єктів, вона міститься у всіх без винятку елементах та системах матеріального світу, тобто, інформація є невід'ємним атрибутом (властивістю) матерії. Інформація, згідно з цією концепцією, не може існувати поза матерією, а значить, вона існувала та буде існувати вічно, її можна накопичувати,

зберігати та переробляти. З цим підходом пов'язане визначення інформації як відображення різноманітності. Прихильниками атрибутивної концепції з огляду визначень поняття “інформація” є А. Яглом, І. Яглом, А.Д. Урсул, І.Й. Ювішин, В.Р. Ешбі, В.М. Глушков, В.Г. Сесюнин (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення поняття “інформація”

№ з/п	Автор	Визначення
1	Клод Шеннон [1]	відомості або повідомлення про щось (побутове); роз'яснення, виклад; оригінальність, новизна; комунікація та зв'язок, в процесі якого усувається невизначеність (інформаційна ентропія) за теорією зв'язку
2	Віктор Михайлович Глушков [2]	міра неоднорідності розподілу матерії та енергії у просторі та у часі, міра змін, якими супроводжуються всі процеси, що протікають у світі
3	Норберт Вінер[3]	позначення змісту, отриманого з зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього і пристосування до нього наших почуттів
4	Леон Бріллюен [4]	заперечення ентропії, міра хаосу в системі (термодинаміка)
5	Вільям РоссЕшбі [4]	передача різноманітності
6	Абраам Моль [4]	міра складності структур
7	Аківа та ІсаакЯглом [4]	ймовірність вибору
8	Аркадій Дмитрович Урсул [5]	відображена різноманітність
9	Іван Йосипович Ювішин [4]	фундаментальний генералізаційно-єдиний безпочатково-нескінченний закономірний автоосциляційний, резонансно-сотового, частотно-квантового та хвильового відношення, взаємодії, взаємоперетворення та взаємозбереження (у просторі та часі) енергії, руху, маси та антимаси на основі матеріалізації та дематеріалізації в мікро- та макроструктурах Всесвіту (інформаціологія)
10	Цимбалюк Віталій Степанович [4]	результат інтелектуальної (аналітико-синтетичної чи евристичної) діяльності певної людини щодо подання відомостей, повідомлень, сигналів, кодів, образів тощо
11	Сесюнин Валерий Георгиевич [6]	відбиток розмаїття, яке дозволяє розглядати у рамках загальної концепції і інформацію в неживій природі, пов'язану з поняттям впорядкованості, структури, організації, і інформацію в усіх кібернетичних системах (біологічних, механічних, насамкінець, соціальних), перш за все пов'язану з поняттям управління
12	Афанасьєв Віктор Григорьевич [7]	це знання, але не все знання, яке має людство, а тільки та його частина, яка використовується для орієнтації, для активної дії, для управління
13	Фриц Махлуп [8]	1) процес передачі знань, сигналу чи повідомлення; 2) поточні дані про перемінні величини в деякій галузі діяльності, систематизовані відомості щодо основних причинних зв'язків, котрі містяться у знанні як понятті більш загального класу, по відношенню до якого інформація є підлеглою; 3) знання, які передані кимось іншим чи набуті шляхом власного дослідження чи вивчення; 4) знання про якусь особу, подію, випадок чи щось подібне.
14	Сергій Іванович Ожегов [9]	1) відомості про навколишній світ й процеси, які відбуваються в ньому, що сприймаються людиною чи приладом; 2) відомості про положення справ в різних галузях життя.
15	Микола Федорович Реймерс [10]	один з найважливіших природних ресурсів і одночасно суспільних надбань, оскільки весь розвиток людства є результатом освоєння і переробки інформації, одержуваної з навколишнього середовища і накопичуваної суспільством
16	Леонід Григорович Мельник [10]	сутнісне начало природи, що несе в собі характерні ознаки предметів і явищ природи, які виявляються в просторі та часі

Існує значна кількість визначень поняття “інформація”, що по різному інтерпретуються, але необхідно відзначити, що інформація має об'єктивний характер та виступає нематеріальною “копією” явища або процесу, тобто учасника взаємодії.

Всесвітня організація з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) пропонує розуміти інформацію як “універсальну субстанцію, що пронизує усі сфери людської діяльності, слугує провідником знань і думок, інструментом спілкування, взаєморозуміння та співробітництва, утвердження стереотипів мислення та поведінки”.

Закон України “Про інформацію” трактує поняття “інформація” як “документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі” [11].

Як зазначає у своїх працях С.П. Сонько, “здатність інформації широко поширюватися підриває підвалини капіталістичної економіки – її основаність на приватній власності і винятковому користуванні товаром. Уся система економіки стає пронизаною мережею збору й обміну інформацією. В інформаційне століття основи капіталістичної ринкової економіки саморуйнуються. Їх заміщає нова економічна система самоврядування й обміну інформацією” [12].

Діяльність будь-якого підприємства складається з чотирьох відтворюючих процесів: виробництва, обміну, розподілу та споживання, якими необхідно грамотно управляти. Перед користувачами інформації стоїть проблема визначення достатнього обсягу достовірної

інформації про діяльність господарюючого суб'єкта. Користувачами облікової інформації є фізичні та юридичні особи, держава та міжнародні організації, які проявляють інтерес до подій і процесів, що відбуваються на підприємстві, та хочуть мати інформацію про стан майна, результати діяльності, партнерську надійність, впевненість у тому, що підприємство буде успішно функціонувати в майбутньому. Від вирішення проблеми забезпеченості користувачів необхідною кількістю інформації насамперед залежить успішність діяльності майбутнього підприємства, а облікова інформація є основою для прийняття рішень.

Під обліковою (бухгалтерською) інформацією слід розуміти відомості щодо функціонування суб'єкта економіки, зафіксовані у носіях облікової інформації. Як зазначає у своїх працях М.С. Пушкар, “інформаційний зміст та чисельність рахунків залежать від потреб в бухгалтерській інформації, які змінюються під впливом різних факторів та цілей обліку. У динамічно змінному ринковому середовищі, особливо з поширенням глобалізаційних процесів, трансформуються значення облікової науки, яка тривалий час знаходилася в адміністративно-командній системі господарювання. Поява нетрадиційних для вітчизняної облікової системи об'єктів (об'єкти права інтелектуальної власності, фінансові інструменти, трансакційні витрати) зумовлює структурну перебудову інформаційного масиву, на основі якого приймаються управлінські рішення, чинить значний вплив і на носії облікової інформації – рахунки

бухгалтерського обліку, на яких нові об'єкти повинні знайти бухгалтерське відображення. Вмонтування в існуючу систему фінансового обліку нових об'єктів спостереження вимагає включення нових рахунків, що підсилить інформаційні можливості системи та надає їй нових властивостей (синергетичний ефект)" [13].

Отже, головним завданням бухгалтерського обліку, як інформаційної системи, є найбільш повне та своєчасне задоволення користувачів достовірними даними про стан майна та результати діяльності підприємства. Саме інтереси окремих користувачів не співпадають і вони вимагають різної за змістом інформації, яка б їх влаштовувала. Професор Я.В. Соколов зазначає "різні групи осіб, що приймають участь в господарському процесі, переслідують неоднакові цілі, тому вибирають ті інструменти, ті методи обрахування фінансових показників, які їм вигідні" [14].

Вченими у галузі бухгалтерського обліку не виокремлюються вимоги до бухгалтерської інформації, але формулюються вимоги до обліку:

- порівнянність показників обліку з показниками плану;
- своєчасність обліку;
- точність та об'єктивність обліку;
- повнота та аналітичність;
- ясність і доступність;
- економічність [15, с. 6; 16, с. 43; 17, с. 6; 18, с. 9].

У Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку виділено такі якісні вимоги до фінансових звітів як зрозумілість, доречність, достовірність і зіставність [17]. У П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" наведені такі вимоги до фінансової звітності як дохідливість та однозначне тлумачення, доречність інформації, достовірність, зіставність. На думку вчених І.І. Стеців та Р.Я. Пахолока [19] вищенаведені вимоги (якісні характеристики), можуть служити основою для створення системи вимог до облікової інформації, яка є кінцевим продуктом процесу обліку.

Отже, бухгалтерська інформація відповідає тим же вимогам, що й економічна. Особливістю бухгалтерської інформації є те, що вимоги до неї мають відображення у принципах бухгалтерського обліку, які зафіксовані у Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-XIV [20].

На думку професора Ю. Даума, "облікова система не відповідає вимогам часу, зокрема, відносно зовнішнього середовища. Однією з проблем є те, що бухгалтерський облік не відповідає темпам розвитку економічної дійсності останнього десятиріччя" [21]. Необхідно зазначити, що чим більшим обсягом інформації володіє підприємство про внутрішнє і зовнішнє середовище, тим більшу можливість воно має, щоб забезпечити своє стійке функціонування.

Від інформації на сьогодні залежить стійкий розвиток суспільства. В програмних документах зі стійкого розвитку в рамках глобального екологічного партнерства (ефективний механізм інтеграції між державними і місцевими органами управління, промисловими, підприємницькими, громадськими науковими й освітніми колами суспільства в процесі розробки ефективних підходів для ухвалення та реалізації стратегічних рішень на всіх рівнях управління) визначено один із основних принципів – зменшення інформаційного розриву і розширення доступу до інформації в процесі ухвалення та реалізації рішень.

За працями І.В. Замули, сучасна глобальна екологічна криза потребує уваги та заходів подолання. Часто недостатня кількість інформації заважає повному розумінню причин та наслідків деградації, а соціальна байдужість стоїть на заваді вирішення цих проблем. Інформування про стан та зміни навколишнього природного середовища є важливим для держави (з позиції необхідності регулювання стану навколишнього природного середовища через систему економічних важелів), окремого суб'єкта господарювання (для визначення ступеня впливу діяльності на навколишнє природне середовище та підвищення конкурентоспроможності продукції через інформування

споживачів щодо її екологічної привабливості), суспільних об'єднань, метою діяльності яких є контроль за станом навколишнього природного середовища, антропогенним впливом на нього та розповсюдження такої інформації, а також свідомих громадян. У зв'язку з цим можна обґрунтовано ставити питання особливої ролі екологічної інформації [10].

Під інформацією про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) розуміють будь-яку інформацію в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля [22].

Екологічна інформація представляє собою сукупність даних про динаміку кількісних та якісних змін стану природних об'єктів довкілля, їх взаємозв'язок і закономірності розвитку. Ця сукупність даних є базою для проведення оцінки екологічного стану навколишнього природного середовища та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Інформацію про навколишнє природне середовище та його екологічний стан можна одержати з різних джерел, до яких перш за все треба віднести:

– джерела первинної інформації, які є результатами первинних досліджень через спостереження, експеримент та під час експедицій;

– джерела вторинної інформації, які дають зведену інформацію про стан довкілля і здоров'я людей, ступінь екологічної безпеки господарської діяльності та екологічні ситуації в окремих регіонах і на окремих об'єктах;

– джерела науково-теоретичної інформації, що відображають здобутки знань чи діяльності й викладені у формі карт, таблиць, описів чи фізичних теорій;

– джерела правової інформації, що дають знання про правову базу, правові основи природокористування.

Додатковим джерелом інформації є одноразові обстеження, інвентаризація викидів шкідливих речовин в атмосферу, воду і ґрунт, вибіркове обстеження причин простоїв і неефективної роботи очисних споруд тощо [23].

У бухгалтерському обліку підприємства саме джерела первинної інформації, у вигляді первинних облікових документів, є основою для формування статистичного обліку і звітності, тобто джерел вторинної інформації. Слід зазначити, що у фінансовій звітності вітчизняних підприємств не передбачено розкриття екологічної інформації та не існує вимог законодавства щодо подання звітності суб'єктами господарювання про здійснення операцій з охорони навколишнього природного середовища. Тому, на сьогодні подання екологічної інформації у вигляді статистичної звітності як вторинного джерела облікової інформації має недостовірний характер.

Отже, екологічна інформація на національному рівні представлена екологічною інформаційною системою, що має бути ідентифікованою системною складовою як глобальної екологічної інформаційної мережі, так і національної

інформаційної мережі стійкого розвитку, здатної забезпечити збір, накопичення, зберігання, впорядкування (систематизацію), оцінку і використання даних у процесі ухвалення рішень на будь-якому рівні управління.

З метою сприяння захисту права кожної людини жити в сприятливому для здоров'я та добробуту навколишньому природному середовищі, доступу до екологічної інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень та правосуддью з питань, що стосуються навколишнього природного середовища була прийнята Оргуська конвенція, яку Україна підписала 25 червня 1998 року, а вже 6 липня 1999 року ВРУ ратифікувала її. В інших законодавчих документах, таких як Конституція України [24], Закони України “Про інформацію” [11], “Про охорону навколишнього природного середовища” [25] також зазначаються гарантії доступу до екологічної інформації (табл. 2).

Прийняття Конвенції накладає на Україну ряд серйозних зобов'язань. По-перше, дбати про одержання оновленої екологічної інформації, оскільки велика частина важливої інформації знаходиться в приватній сфері, держава повинна розробити механізми для збору такої інформації. Конвенція зобов'язує державу робити безпосередньо доступними для громадськості найбільш важливі категорії екологічної інформації. Наприклад, активно публікувати звіти про стан довкілля, тексти законів, що стосуються довкілля, а також стратегії, плани та програми. Крім того, Оргуська конвенція надає право будь-якій зацікавленій особі одержати інформацію про стан навколишнього природного середовища, не пояснюючи причин своєї зацікавленості. З цією метою держава повинна слідувати за тим, щоб державні органи чітко показували, якими видами інформації вони володіють, якою є процедура її отримання. За умовами Оргуської конвенції державні органи повинні надавати перелік інформації, якою вони володіють. Однак на практиці таку інформацію надають не завжди.

Таблиця 2. Аналіз основних положень законів України щодо гарантій доступу до екологічної інформації

№ з/п	Закон України	Основні положення
1	Конституція України (стаття 50(2))	Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.
2	“Про охорону навколишнього природного середовища” (стаття 9, частина 1, пункт е)	Кожен громадянин має право на одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення.
3	“Про інформацію”	гарантує право на доступ до інформації і створює правове підґрунтя для реалізації цього права. Закон має низку позитивних рис, включаючи гарантію права на отримання інформації (стаття 5 і 9), та зобов'язання державних органів надавати інформацію за запитом (стаття 10 і 32), положення про систему оскарження (стаття 35 і 48) та право вимагати від уряду інформацію про себе (стаття 23), обов'язок державних органів влади активно розповсюджувати інформацію (стаття 29) і санкції щодо тих, хто порушує даний закон (стаття 35 і 47)

Отже, як бачимо, на законодавчому рівні права громадськості на одержання екологічної інформації добре захищені. Однак на практиці для одержання такої інформації доводиться стикатись з доволі суттєвими труднощами.

У рапорті “Звітність фірм”, що був прийнятий Комітетом стандартів обліку в 1975 р. було зазначено: “право на інформацію виникає лише тоді, коли діяльність даного підприємства загрожує або може загрожувати інтересам певних груп користувачів” [10]. Користувачами екологічної інформації можна вважати суспільство, а проблему отримання такої інформації піднімають найчастіше громадські об'єднання. У своїх дослідженнях Ц.А. Тілт приходять до висновку, що джерелом інформації, яку вимагають користувачі, які належали до руху з охорони середовища, повинні бути річні фінансові звіти підприємств. На думку І.В. Замули “користувачів екологічної інформації в Україні ще не з'явилось. Виховані екологічно свідомі користувачі інформації будуть формувати вимоги щодо складу та змісту екологічної інформації” [10].

Також, необхідно відзначити неможливість відображення екологічної інформації в традиційній системі бухгалтерського обліку, а саме враховувати вплив виробничої діяльності підприємства на навколишнє природне середовище. У своїх працях Л.І. Максимів [26] виділяє певні моменти неможливості відображення екологічної інформації, основними з яких є наступні:

– екологічна інформація представляє собою нечіткі дані, які повинні спершу бути перекладені на мову менеджменту відповідно до відомого принципу: “Не вмійш виміряти – не зможеш управляти”. Крім того, вона відзначається великою неточністю і динамізмом, тобто, окремі матеріали чи їх сполуки, технічні прийоми чи продукція, отримані завдяки новим науковим знанням, можуть неочікувано призвести до значних екологічних проблем, тому підприємство набагато більшою мірою повинно вдаватися до фахової періодики і наукових досліджень, ніж довіряти інформації про події на ринку;

– важлива екологічна інформація отримується не з фінансово-економічних сфер, а, наприклад, з геології (вичерпування невідновних сировинних ресурсів), біології (наприклад, ланцюги споживання з шкідливими взаємодоповненнями між рослинами, тваринами і людиною) або ж фізики (перший і другий закони термодинаміки).

Згідно Закону України “Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” бухгалтерський облік компаній визначено однією з пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України. Відповідно до Програми реформування системи бухгалтерського обліку, затвердженої Кабінетом Міністрів України, на підприємствах і в організаціях країни з 2000 року офіційно запроваджено національні стандарти з бухгалтерського обліку, які розроблені з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та визначають методи оцінки та вимоги до подання інформації у фінансових звітах.

Отже, одним із ключових кроків до ідентифікації національної екологічної інформаційної системи можна вважати створення національної підсистеми комплексного екологічного та економічного обліку, мета якої полягає в наданні інформації для інтегральної оцінки ролі навколишнього природного середовища, його екосистем не тільки як джерела природного капіталу й отримувача побічних продуктів життєдіяльності, а і як джерела життєвих і духовних сил суспільства [27]. На думку В.О. Шевчука, “...визначальним напрямом формування інформаційного забезпечення аналізу процесів сталого розвитку стає модифікація бухгалтерського балансу на засадах фізичної та підпорядкованої їй вимогам політичної економії” [28].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для забезпечення стійкого розвитку економіки необхідно побудувати таку систему бухгалтерського обліку, яка б відповідала моделі екологічно та соціально орієнтованої ринкової економіки (ЕСОРЕ). З розвитком екологічної кризи особлива роль відводиться екологічній інформації. В програмних документах зі стійкого розвитку в рамках глобального екологічного партнерства визначено один із основних принципів – зменшення інформаційного розриву і розширення доступу до інформації в процесі ухвалення та реалізації рішень. Під екологічною інформацією слід

розуміти: сукупність даних про динаміку кількісних та якісних змін стану природних об'єктів довкілля, їх взаємозв'язок і закономірності розвитку призначену для проведення оцінки екологічного стану навколишнього природного середовища та прийняття об'ґрунтованих управлінських рішень.

Основними вимогами до екологічної інформації є: здатність забезпечити збір, накопичення, зберігання, систематизацію, оцінку та використання даних щодо впливу на навколишнє природне середовище в процесі управління.

Головним завданням бухгалтерського обліку, як інформаційної системи, є найбільш повне та своєчасне задоволення користувачів достовірними даними про стан майна та результати діяльності підприємства. Саме тому ведення бухгалтерського обліку на підприємстві має сприяти отриманню повної інформації про його екологічну діяльність для задоволення потреб користувачів, якими виступають не тільки інвестори, власники, тощо, а й суспільство в цілому.

Список використаної літератури:

1. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике / Шеннон К. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1963. – 830 с. 2. Капитонова Ю.В. Парадигмы и идеи эвристики В.М. Глушкова / Капитонова Ю.В., Летичевский А.А. – К.: Наукова думка, 2003 – 456 с. 3. Винер Н. Кибернетика и общество / Норберт Винер -М.: ИЛ, 1958. – 199 с. 4. Олійник А.В. Інформаційні системи і технології у фінансових установах: навч. посібник / Олійник А.В., Шацька В.М. – Львів: Новий світ-2000, 2006. – 436 с. 5. Урсул А.Д. Інформація / Урсул А.Д. – М.: Наука, 1971. – 293 с. 6. Сесюнин В.Г. Анализ событийной информации по уровням / В.Г. Сесюнин // Предмет семиотики: теоретические и практические проблемы взаимодействия средств массовой коммуникации: Материалы научного симпозиума “Семиотика средств массовой коммуникации”. – 1975. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, – С. 224. 7. Афанасьев В.Г. Системность и общество / Афанасьев В.Г. – М.: ИЛ, 1980. – 238 с. 8. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США / Махлуп Ф. – М.: Прогресс, 1966. – 462 с. 9. Толковый словарь Ожегова онлайн [Електронний ресурс]: – режим доступу: <http://slovarozhegova.ru/>. 10. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки [Текст]: монографія / І.В. Замула. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 440 с. 11. Закон України “Про інформацію” [Електронний ресурс]: – режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>. 12. Сосько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми

[Текст]: монографія / С.П. Сосько – Київ : Ніка Центр, 2003. – 287 с. 13. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія [Текст]: монографія / М.С. Пушкар – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 359 с. 14. Бочкарева І.І. Бухгалтерський учет: учебник / Бочкарева І.І., Быков В.А., Соколов Я.В. – М.: ТК “Велби”, 2008. – 776 с. 15. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник / Сопко В.В. – 3-тє вид, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с. 16. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник / Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. – К.: Вид. центр “Академія”, 2002. – 672 с. 17. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. / Голов С.Ф., Костюченко В.М. – К.: Лібра, 2001. – 840 с. 18. Грабова Н.М. Бухгалтерський облік у торгівлі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Грабова Н.М., Добровський В.М., Кужельний М.В. – К.: А.С.К., 2004. – 800 с. 19. Стеців І.І., Пахолок Р.Я. Характеристика облікової інформації та її значення для задоволення потреб користувачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/16_2/298_St_esiw_16_2.pdf. 20. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://allcontracts.ru/index.php>. 21. Daum H. J?rgen. Intangible Assets: The Art of Creating Value [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.juergendaum.com>. 22. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]: – режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>. 23. Тарасова В.В. Екологічна статистика: підручник / Тарасова В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с. 24. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/konst/CONST1.HTM>. 25. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>. 26. Максимів Л.І. Конспект лекцій з дисципліни “Облік у зарубіжних країнах” для студентів спеціальності “Облік та аудит” / Максимів Л.І., Яворська О.М. – Львів, 2009. – 152 с. 27. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. – Офіц. вид. – К.: ВАТЕ : М-во охорони навколишнього природного середовища України, 2007. – 184 с. 28. Шевчук В.О. Абсолютні блага і ринок : виміри достатності теоретичної економії [Текст] / В.О. Шевчук // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 103–106.

КІРЕЙЦЕВА Г.В. – старший викладач кафедри екології Житомирського державного технологічного університету